

Als de leerkracht in de handen klapt en aftelt tot nul, weten de leerlingen hoe laat het is

reportage | Op Het Sterrenwerk in Sassenheim doen leerkrachten zo'n 5 à 10 procent van hun handelingen op precies dezelfde manier. Het bracht de rust terug in het schoolgebouw.

Merijn van Nuland
Sassenheim

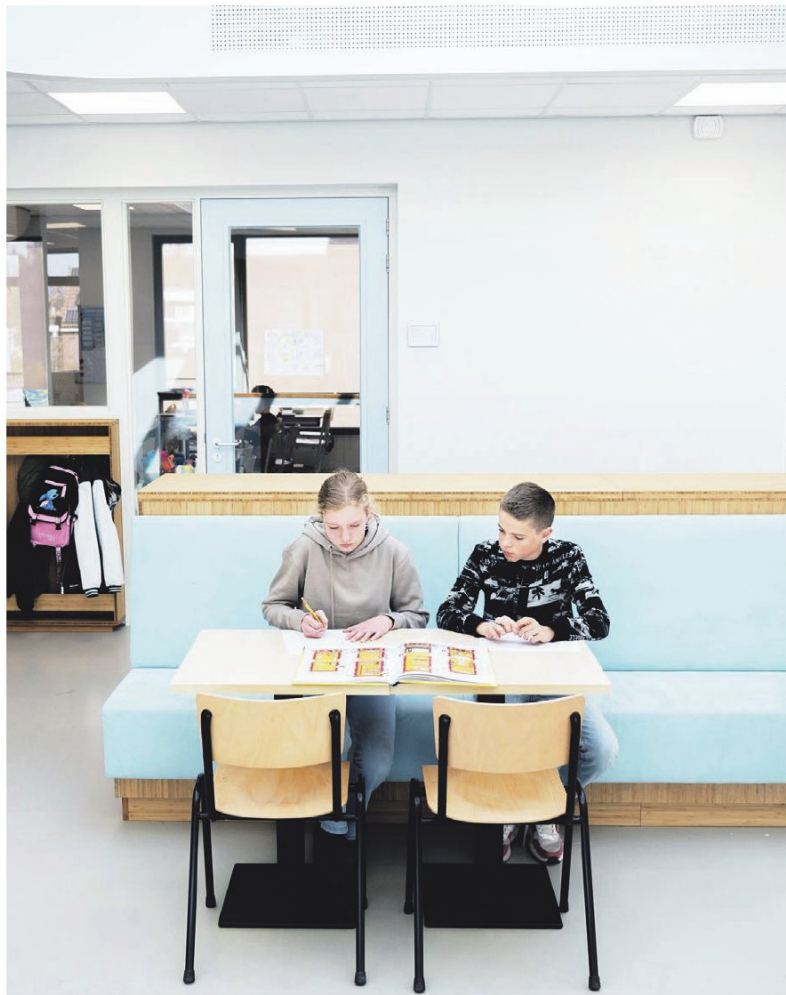
Op de gang van IKC Het Sterrenwerk zit een jongen van een jaar of tien onderuitgezakt en met opgetrokken knieën, te werken op zijn laptop. Zonder een woord te zeggen pakt directeur Adelheid Bierman de computer uit zijn handen. Mokkend gaat de jongen rechtop zitten. Dan krijgt hij zijn apparaat terug. Verder is het opvallend stil hier in de gangen van de Sassenheimse basisschool. Dat was een paar jaar geleden wel anders. Wie door de voordeur naar binnen kwam, liep als het ware tegen een muur van geluid aan. Op de gangen en in sommige klaslokalen was het reuzegezellig. Maar jongens, wat was het rumoerig. Dat moest anders, vond Bierman twee jaar geleden. Ze merkte dat de onrust tot irritaties bij het lerarenteam leidde. De leerkrachten kwa-

men vol passie naar school om de kinderen te leren lezen, schrijven en rekenen. "Maar daar moet wel eerst rust en ruimte voor zijn. Die was er simpelweg niet."

Ze kon het vooral de leerlingen zelf niet aandoen, vond Bierman.

‘Sta je rumoer toe, dan vergroot je daarmee de kansenongelijkheid’

"Sta je rumoer toe, dan vergroot je daarmee de kansenongelijkheid. Vooral leerlingen die het niveau maar nét kunnen bijbenen, zullen afhaken als de docent steeds moet inbreken om politieagent te spelen.

Leerlingen hebben baat bij rust en regelmaat.

Marjolein Weijers, één van de drijvende

krachten achter de verbetering van het schoolklimaat, geeft les in groep 8A van Het Sterrenwerk. FOTO'S BRAM PETRAEUS

Ze hebben belang bij duidelijkheid."

En dus begon de school twee jaar geleden een offensief om de rust en regelmaat terug te veroveren. Dat doet de school door een 'stevige gedragscultuur neer te zetten', zoals dat in het pedagogisch jargon dan heet. Het kwam er in de praktijk onder meer op neer dat de docenten een set uniforme afspraken maakten. Sindsdien voeren de leerkrachten van Het Sterrenwerk pakweg 5 à 10 procent van hun klassikale handelingen op precies dezelfde manier uit.

Stilteteken

De leerlingen – van kleuters tot groepachters – weten bijvoorbeeld precies hoe laat het is als een leerkracht in de handen klapt en aftelt tot nul. Alleen al dat universele stilteteken maakt een wereld van verschil, zegt Wouter Siebers van Expertis, die als onderwijsadviseur on-

dersteuning bood tijdens het verandertraject.

"Het kost kinderen enorm veel werkgeheugen als alle leerkrachten op een eigen manier om stilte vragen. Zeker als een deel van de docenten die gedragsverwachting vervolgens niet echt nakomt, namelijk door geleidelijk toch weer geroezemoes toe te staan." De afgelopen jaren leerden de docenten beter hoe ze met kleine, maar consequente correcties de rust in het klaslokaal konden bewaren.

In de nieuwe situatie weten de leerlingen beter waar ze aan toe zijn. Posters in de klaslokalen laten zien wat de bedoeling is. Rustig werken op de gang bijvoorbeeld en rechts lopen op de trap. In de gymles wachten leerlingen tegenwoordig netjes op instructies, omdat ze niet tegen een 'time-out' van vijftien minuten willen aanlopen.

Ook het hagelnieuwe gebouw

helpt een handje mee. Zo komen de wc's rechtstreeks uit op de gang. Daardoor blijven leerlingen niet onnodig hangen in een voorportaal en kunnen de leerkrachten makkelijker een oogje in het zeil houden. Dat is ook voor de kinderen zelf prettig,

Posters hangen tegen de achterwand van het lokaal, zodat ze niet afleiden

zegt Bierman, want het draagt bij aan een gevoel van veiligheid.

Nog zo iets: de vele educatieve posters, knipsels en plaksel die in veel scholen de muren sieren. Die hangen bij Het Sterrenwerk voort-

aan tegen de achterwand van het klaslokaal, zodat ze niet afleiden tijdens een rekenles. Siebers: "Je moet continu stilstaan bij de vraag: welke prikkels vuren we op welk moment af op onze leerlingen?"

Is deze school niet té steriel, zullen de meer antroposofisch ingestelde ouders zich afvragen? En hoort een beetje rumoer niet bij het kind zijn?

Middenweg

"We willen absoluut niet terug naar een autoritaire onderwijsopvatting", verduidelijkt Siebers. "Maar tegelijkertijd zien we dat onze individuele prestatiesamenleving is doorgeschoten. Wat we hier doen, is zoeken naar een middenweg. Zodat kinderen hun eigen persoonlijkheid kunnen ontwikkelen, maar óók een zekere mate van duidelijkheid en voorspelbaarheid meekrijgen. Want pas dan kun je echt goed leren."

Eline van Suchtelen
redactie onderwijs&opvoeding

In Nederlandse schoolklassen is het onrustiger dan in andere landen. Volgens voormalig wiskundedocent en schoolleider Sacha van Looveren kan de Britse aanpak de structuur terugbrengen.

Nederland bungelt onderaan als het gaat om klassenmanagement, blijkt uit internationaal onderzoek. Wat zou daaraan ten grondslag liggen?

"Het gaat al mis bij de lerarenopleidingen, waar bijna geen aandacht is voor klassenmanagement. Vaak is er wel een soort algemene module over pedagogiek. Het gaat dan bijvoorbeeld over leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. Maar leren hoe je orde houdt, dat hangt vaak af van wat docenten op een stage meepikken.

"Het zit ook een beetje in de Nederlandse cultuur. Wij hebben het gevoel dat het niet nodig is om orde

‘Het gaat al mis bij de opleiding van leraren’

interview | Orde houden blijkt lastig op Nederlandse scholen. In Engeland slagen docenten daar beter in. Wat gaat er mis? 'Het zit ook een beetje in de Nederlandse cultuur.'

te houden, omdat kinderen dan te veel worden beperkt in hun vrijheid. Kinderen krijgen veel ruimte om hun talenten te ontwikkelen en te ontdekken. Dat is mooi, maar je moet ze ook iets aanleren in hun gedrag. Opletten en stil zijn tijdens een uitleg gaat niet vanzelf."

Wat is een vaak gemaakte 'fout' als het gaat om orde houden?

"Stel, je wilt dat leerlingen zelfstandig gaan werken. Wat veel docenten doen, is meteen de klas in lopen om leerlingen te gaan helpen. Dus er gaat een vinger omhoog en je gaat er meteen heen. Doordat je je aandacht op één kind richt, heb je geen overzicht meer.

"Wat je beter kunt doen is zeggen: 'Oké, we gaan nu aan het werk. We gaan op die bladzijde een opdracht maken.' Geef duidelijke instructies. En daarna blijf je nog even voor de klas staan. Je hele lichaamshouding moet meewerken. Je gaat even op je tenen staan. Je kijkt met je hoofd heel bewust alle kanten op.

En je wacht tot iedereen in stilte aan het werk is. Pas dan kun je de klas inlopen om leerlingen, op fluistertoon, te helpen. Als je eerder de klas inloopt, als jij die ene leerling gaat helpen zonder dat iedereen aan het werk is, gaan de andere leerlingen met elkaar kletsen, of aan elkaars spullen zitten. Dan ontstaat er al heel snel weer onrust."

In Engeland gaat het nu wel goed in voorheen chaotische klassen. Wat hebben ze daar veranderd?

"Ze zijn in Engeland ongeveer vijf jaar geleden begonnen met *instructional coaching*, waarbij leraren op een intensieve manier feedback krijgen. Dat gebeurt nu op zo'n tienduizend scholen. Het idee is dat je op school gezamenlijke regels bedenkt en die hanteert. Het maakt niet veel uit welke regels dat zijn, als het hele team ze maar toepast. Dat kan om heel kleine dingen gaan. Bijvoorbeeld dat je afsprekt om in je handen te klappen als je stilte wenst. "Je moet als school nadenken

over wat er nodig is om een les rustig te laten verlopen. Hoe verloopt het overgangsmoment van uitleg geven naar zelfstandig werken? Docenten krijgen in Engeland elke week coaching. Dat betekent dat iemand in de klas erbij zit. Soms kan een kwartiertje al genoeg zijn, omdat je heel gericht naar één element gaat kijken, bijvoorbeeld naar hoe je de klas stil krijgt. Daarna krijg je een coachgesprek van een half uur waarbij je feedback krijgt. De coach doet iets voor, jij gaat het oefenen, en past het daarna toe in je les."

Dit soort simpele tips krijg je niet mee op de lerarenopleiding?

"Nee, dat bestaat gewoon niet op de lerarenopleiding in Nederland. Meestal loop je er pas in de praktijk tegenaan. Wat zie je docenten hier dan doen? Stel: je loopt dus naar die ene leerling met een vraag en het wordt heel onrustig. Dan gaan docenten schreeuwen: 'Ik zei toch dat je allemaal stil moest werken!' Je krijgt dan een hele vervelende set-

ting. Het is helemaal niet leuk om je werk zo uit te oefenen. Terwijl er hele gerichte, simpele technieken zijn die kunnen voorkomen dat je in een probleemsituatie terechtkomt. Maar dan moet je die wel kennen."

U maakt deel uit van de Toetsrevolutie, een club die docenten nascholing geeft, waarmee u het

Sacha van Looveren

Britse systeem naar Nederland wilt halen.

"Ik ben al een aantal docenten op middelbare scholen aan het coachen. We reizen af en toe naar Londen om scholen te bezoeken die al verder zijn, om daar weer van te leren. Het meest inspirerende bezoek was aan een school met kansarme kinderen. Wat me daar opviel was dat alle neuzen van docenten dezelfde kant op stonden. Ze voelden heel sterk dat deze kinderen school nodig hadden, omdat ze niet de thuissituatie hebben om te floreren. De visie van de school was heel scherp en dat vertaalde zich naar superscherpe handelingen in de klas. Welke les je ook keek, je zag overal dezelfde dingen gebeuren. Ze gebruikten allemaal dezelfde non-verbale trucjes. Dus als een kind van de ene naar de andere klas gaat, is er al een basis van herkenning. Daardoor voelen kinderen zich veiliger. En dan is er meer werkgeheugen vrij om te leren. Want dat lukt niet in een onveilige en drukke klas."